

EMİRE KONUK'UN HAREKETLİ AYNA-DOLABI

“DALLAR EĞİLİR DOĞRULUR HIÇBİR ŞEY OLMAMIŞ GİBİDİR”
ADLI ÇALIŞMASI VE YUNUS EMRE'DEKİ DERTLİ DOLAP

Yıldız Cıbroğlu

17 Nisan 2008'de, Lütfi Kırdar Rumeli Salonu'nda Emire Konuk'un altı adet heykelini gördüm. Heykeller 30 Nisan-4 Mayıs 2008 tarihleri arasında Ortaköy Sanat Galerisi'nde açılan "Uluslararası Knidos Kültür Sanat Akademisi - Uksa'ya Sergi" başlıklı karma sergide de yer aldı. Aşağıdaki metinde Emire Konuk'un ayna heykellerinden birini çözümlemeyi deneyeceğim.

Ayna-dolap heykel, ilk bakışta bildiğimiz mobilya dolap boyutu ve biçimiyle beni şaşırttı. Çünkü onu önce sıradan bir aynalı dolap sandım ve saçımı düzeltmek istedim. Fakat aynadan bir kapağın hareketi dikkatimi çekti, kendi kendine açılıp kapanıyordu. O kapağı başka kapakların açılıp kapanması izledi. Kendimi, aynanın arkasına geçen, böylece ortak bilinçdışındaki kalıtsal imgelerle karşılaşan Alice gibi hissettim ve ben de ayna, çark, dolap imgelerinin peşine düştüm. Çünkü bu "ayna-dolap heykel", 'dolap' imgesiyle de beni kendine çekmekteydi. Bu nedenle burada özellikle 'dolap'ın çağrışımlarını, nelerle ilişkilendirildiğini ve kapakların kendi kendine açılmasını sağlayan düzeneğin ilk örneği olan 'çark'ı irdeliyorum. İlk bakışta 'dolap' gövdenin dış görünümünün eğretilmesi; içindeki çark ya da dönme-yi sağlayan düzeneğe ise canı, 'ruh'u temsil ediyor gibi görünüyor. "Acaba öyle mi?" anlamaya çalışacağım.

Emire'nin dolap görünümündeki ayna heykelinde, üst bölüm aynadan yapılmış; kenarlar, köşeler yuvarlak ve rahat bir eğimle dönerek dışbükey biçiminde bitiyor. Böylece ön cephede geniş ve basık bir bombe yapan yüzey ortaya çıkıyor. O bölüm, dolabın ana gövdesi, sabit. Üzerinde yine aynadan hareketli kapakları var. Son derece yalın. On beş kapağın kimi aşağıdan yukarıya, kimi yukardan aşağıya,

kimi sağdan sola ya da soldan sağa açılıyor. ⁽¹⁾ Onlar açılıp kapandıkça kutuların iç renkleri beliriyor, aynaların üzerlerine de dış dünya, yani çevredeki nesnelere, gelip gidenler değişik açılardan yansıyor. ⁽²⁾ İnsanlar ya da nesnelere duruyor olsalar bile kapakların açılmasıyla birlikte hareket başlıyor. 'Ayna heykel' hem içinde var olduğu dünyayla birlik içinde, hem de ondan bağımsız. Aynaların eğimli ve hafif dışbükey düzlemi üzerine yansıyan nesnelere ya da kişilerin görüntüleri biçim değiştiriyor. Kapaklar kapalıyken, onlarla ana gövde arasında düzlem farkı yok. Kapaklar açılınca düzlem farklılıkları ortaya çıkıyor. İnsanlar, nesnelere, hareket edenler onun içinde yeni bir görünüm kazanarak beliriyorlar. Adeta dışarıda ne varsa dolap sürekli içine alıp değişime uğratarak gösteriyor.

'Dolap' sözcüğü 'dolmak', mecazi anlamda ise 'dolap çevirmek' (hile/düzen kurmak, oyun) anlamlarını çağırır. Dolaşmak bir şeyin etrafında dönmek anlamına geldiği gibi; birbirine dolaşmak, güç çözümlü hale gelmektir. Önce dolmak edimini irdelleyelim: Emire'nin dolabı da kapaklar açıldıkça dışarıda var olan her oğudan etkilenmekte ve onu içine alıp (kapağın içe doğru açılması) dolmakta ve değişime uğratarak dışa yansıtmaktadır. Değiştirerek gösterdiği için Hint tasavvurundaki 'maya' gibi yaşamın aldatici, gizemli, çekici niteliğine de sahiptir. Bu ayna-dolap aynı zamanda bizim algı sistemimiz. Biz insanlar da çevremizdeki nesnelere farklı algılıyor ve farklı çekmecelelere koyuyoruz.

Aldaticılık/hile bağlamında dolap 'dönme dolabı' akla getiriyor: Eskiden konaklarda haremlerle selamlık arasındaki duvara gömme olarak yapılan daire planlı bir dolap bulunurdu. Bu dolabın yalnızca bir yanı

yukardan aşağıya kadar açık bırakılır, dikey konumdaki silindirik biçimli dolap, eksenin çevresinde döndürülünce, dolabın açık yüzü karşı tarafa geçer ve oradaki kişi raflara konulan yiyecekleri alırdı. Duvarın iki yanında bulunan kişiler birbirlerini görmeden nesnelere alıp verirdi. "Ne dolaplar çeviriyor" sözünün kaynağı budur. Burada dolan ve boşalan dolap imgesine, bu edimleri kimin yaptığının görülmediğine dikkat çekmek isterim. Emire'nin dolabında da aynalı kapakları kim açıyor, kime açıyor, bilmiyoruz. Ancak Yunus'ta bu güç Çalap'tır (Tanrı). Bilimsel yorumda ise dirimselliğin birliği, gücüdür.

Dolap sözcüğündeki dol- kökü (bir şeyin çevresinde) 'dolanmak' (dönmek) edimiyle de ilintili. Emire'nin dolabında aynalı on beş kapak dairesel bir hareketle açılıp kapanıyor. Bu da dönme dolap imgesini çağırıyor. Eskiden bayramlarda şenliklerin yapıldığı meydana kurulan ve merkezdeki çarka bağlı olarak dönen toplu araçların/binitle- rinin de adıdır 'dönme dolap.' Dönme dolabın olduğu bayram yerinde

bir şenlik ruhu vardır. Kalabalık, panlıtlı, hareketli, oyun-eğlenceye yönelik, renkli, neşeli, rahatlatıcı, aynı zamanda olağandışı ve hatta büyüleyici imgelerin bir araya geldiği bir meydana bu. Emire'nin ayna-dolap imgesinde de benzer öğeleri buluruz. 'Dolap' hileyi, oyunu, yanıltmayı; ayna parlaklığıyla göze çarpmayı ve yanılsamayı en iyi biçimde anlatıyor.⁽³⁾

YUNUS'UN ŞİİRİNDEKİ 'DOLAP'A VE İÇİNDEKİ 'ÇARK'A İLİŞKİN TEMEL KALITIMSAL İMGE

Buraya kadar saydığım ayna, dolap bağlamındaki imgelerin temel şeması hemen hemen bütün kültürlerde aynıdır. Şimdi açıklayacağım çark da öyle. Emire'nin ayna-dolap-heykelini açıklayabilmek için, bir başka sanat yapıtına ihtiyaç duydum. Bu ilk örneği (kalımsal imge) çok uzağa gitmeden Yunus'un şiirinde buldum. Yunus'un sözünü ettiği 'dolap' sebze bahçelerinde, bostanlarda kuyudan su çekmek için kullanılan ve bir at tarafından döndürülen, üzerine kovalar (ya da kep-

çeler) asılmış basit bir su çarkıdır, buna 'bostan dolabı' denir. (4) Bostan dolabında çarkın iki yanındaki çembere bağlı (ve profilli eğimli) kovalar (ya da kepçeler) aşağıdayken su ile dolar ve çarkın dönüşüyle yükseldiklerinde suyu sulama kanalına boşaltırlar. Bu dolap ve çark sürekli döner ve aşağıdaki su sürekli yukarı taşınır. Yunus bu olguyu insanın yaşamına benzererek bir eğretilme olarak kullanıyor. İnsan da sürekli aşağıdan yukarı taşımak için uğraşır sonsuzca. Tıpkı Sisyphos efsanesindeki bir kayayı sonsuzca aşağıdan yukarıya taşımak zorunda kalan Sisyphos gibi. (5)

Yunus Emre'nin şiirinde ağaçtan yapılmış dolap, hem insanın hem de ozanın kendisinin bir metaforudur. Döndükçe ozan gibi inilemektedir. Yunus 'dolap'ı bir eğretilme (metafor) olarak kullandığı şiirinde yaşamın, dünyanın ve insanın gerçekliğini bu imgeyle açıklamaktadır: "(...) /Benim adım dertli dolap / Suyum akar yalap yalap / Böyle emreylemiş Çalap / Derdim vardır inilerim./(...) /Ben bir dağın ağacıyım / Ne tatlıyım ne acıyım / Ben Mevlâya duaçıyım / Derdim vardır inilerim./(...) /Suyum alçaktan çekirim / Dönüp yükseğe dökerim / Görün ben neler çekerim / Derdim vardır inilerim." (6)

Burada anlatılan insanın iradesi dışında dünyaya gelmesi, acı tatlı hayatı yaşamaya zorunlu olmasıdır. İnsanı da tıpkı ağaçtan yapılan dolap gibi yontar, düzeltir, eğip bükür (yani eğitir, öğretir) biçime sokarlar. Kişinin kendisi de sürekli emek verir, bu yolda yorulur. Neden bir başka nesne değil de bostan dolabı anlatılmıştır. Tıpkı Sisyphos efsanesinde Sisyphos'un büyük bir kayayı tam tepeye getirdiğinde, kayanın elinden kurtulup yeniden aşağıya düşmesi ve Sisyphos'un aşağıdan yukarıya taşıma edimini sonsuzca tekrarlamak zorunda kalışı gibi. Aşağıdan yukarıya taşıma olgusu, Yunus'un şiirinde özellikle son dizede "dolabın sürekli aşağıdan aldığı suyu yukarı kaldırıp boşaltması edimiyle" ifade edilmektedir. Bunu sürekli yapmak dolabın yazgısıdır. İnsanın yaşamında yaptığı da budur Yunus'a göre.

Yunus (değirmen eğretilmesini kullandığı bir başka şiirinde ise) diyor ki; sepeti doldurmaya çalışmak boşunadır, sular akar gider; insan o sepetle öğünür, gafletle doldurmaya çalışır, ama dolduramaz, çünkü o sepet gafflettir; yine de doldurmaya çalışmaktan vazgeçmez, uğraşır durur. Burada da Sisyphos'un taşı sürekli aşağıdan yukarıya doğru yuvarlamadaki anlamla örtüşme vardır. Öğreti aynı temel şemaya sahiptir. İnsanın kendisi de içinde çark olan bir dolaptır, devindikçe bir dolup bir boşalacaktır. Dışardan içine alıyor, öğütüyor, sindiriyor ve dışarıya yansıtıyor. İnsan bu ayna-dolap heykelin karşı-

sında oturup onu seyrederken, "Burada bir şeyler var, ama nedir?" diye düşünüyor, çözemiyor, fakat ona yabancı da değil. Kendisiyle bir tamamlanma hissediyor. O dolap 'dünya yaşantısı' ve o dolap 'ben', 'ben-im' diyebilirdi. İşte insan kuşaktan kuşağa aktarılan, bilinçdışında korunan kalıtsal imgelerden ötürü böyle düşünüyor. O dolapta (ya da değirmende) geçmiş, gelecek yok, şimdi var. Sürekli üzerine düşen resimler değişiyor. Herakleitos'un dediği nehir gibi. Resimler sürekli değişince dolap da değişiyor.

Emire'nin ayna heykelinin üzerinde kapaklar kendiliğinden (içindeki düzenele) farklı yönlerde açılıp kapanıyor ve çevredeki nesnelerin, kişilerin görüntüleri aynaların üzerinde sürekli su gibi akıyor. Bu görünüm de, Yunus'taki şu düzeyi çağırıyor: "Benim adım dertli dolap/Suyum akar yalap yalap" Yunus'un "Benim adım dertli dolap" derken kendini anlattığı gibi Emire de kendini anlatıyor. Ama o, hayata neşeli

bakışıyla Yunus'tan ayrılıyor. Zaman ve mekân farkına, bakış açısındaki farklılığa karşın onları birleştiren kalıtsal imgenin temel şeması aynıdır. Yunus, "Suyum akar yalap yalap" derken yaşamın akıp gidişindeki aldatıcı görünümü dile getiriyor, su ayna gibi parlayarak, ışıklar saçarak akıyor (kuraklık yok, ne güzel), ne var ki yine de adı 'dertli dolap.' Bu onun hem iyi hem kötü olduğu anlamına geliyor. Gerçeği anlamak için görünen değil, onun gerisindeki de bakmalı, dolabın içine. Emire'nin heykelindeki dönen aynalarda, ışığın, görüntülerin sürekli değişimlerle akması, Yunus'ta, ayna ile örtüşen suyun ve sudaki yansılardan parlayarak ve biçim değiştirerek akması her ikisinin de ortak noktaları.(7) Emire heykelinde aynayı kullanarak, dünya-yaşam çarkının aldatıcı bir dolap olduğuna, görünenlerin yanılsama olduğuna işaret ediyor. Bunun bilincinde olarak yaşamı olduğu gibi kabul ediyor, yakınmıyor, bu nedenle onun anlatımında dert, keder yok. Aynalar ona düşen yansıma veya yanılsamaları sevinçli ışık çakımlarıyla bir 'çarkifelek' (döne döne yanan donanma fişeği) gibi şenlik havasında etrafa yayıyorlar. Yunus'la ayrılığı burada ortaya çıkıyor. Yunus için (insanla, dünyayla, yaşamla özdeş olan) dolap dertli. Çark dönerken ağaçtan yapılmış dolabın inlemesi bu yüzden. Yunus'ta ve Emire'de ortak bir başka nokta daha var. Dönen çarkın kepçeleri suyu nasıl önce içlerine dolduruyor ve sonra onu boşaltıyorlarsa; yani içine doldurma edimi yerini nasıl içindeki suyu boşaltma edimine, o da tekrar yerini doldurma edimine bırakıyor ve bunlar dengeli biçimde sürekli birbirini izliyorsa; Emire'nin ayna-dolabında da dönme edimini sırasıyla tamamlayan kapaklar yerlerini bir diğer kapağa bırakırlar. Bunlar, doğadaki iniş ve çıkışlarla birbirini izleyen, yerlerini dengeli biçimde sırasıyla birbirine bırakan karşı güc-

lerin eğretilmesidir (gece ile gündüz, güneş ile ay, sıcakla soğuk, kadınla erkek vb.). Uzakdoğu'nun felsefesindeki temel düşünce, yaşamdaki gerginlikleri gidermek, onlarla baş edebilmektir. Gevşeme tekniklerini kullanarak bizi yorumlarımızla oluşturduğumuz göbek bağlarımızdan kurtarmaktır. En az birkaç binyıldır ibadette de kulla-

nilan bu teknikler çağımızda psikoloji bilimi çerçevesinde dönüştürülerek kullanılmaktadır.

DALLAR EĞRİLİR DOĞRULUR HIÇBİR ŞEY OLMAMIŞ GİBİDİR

Öyle anlaşılıyor ki, aynı zamanda Davranış Bilimleri Enstitüsü kurucu ortağı ve yöneticisi olan sanatçı, bunlar konusunda bilgi sahibidir ve bilinçle kullanılmaktadır. Fakat kendisiyle konuştuğumda Yunus Emre'nin bu şiirindeki dolap imgesiyle kendi dolap imgesi arasındaki benzerliği daha önce fark etmediğini gördüm. Zaten, benim "Aynadolap" biçiminde adlandırdığım çalışmaya, sanatçının "Dallar Eğrilir Doğrulur Hiçbir Şey Olmamış Gibidir" adını vermesi de benim kurduğum ilişkiyi kurmadığını göstermektedir. "Benim için bu deneysel metnin en ilginç yanı, Emire Konuk'un dert ve hüznün dışında Yunus Emre'yle aynı kalımsal imgeyi bilmeden paylaşmasıdır." Ben de bu ilişkiyi Emire'nin heykelindeki 'dolap' imgesini irdeleyince fark ettim. Dolap (ve değirmen) imgesine ilişkin bir açıklamayı Abdülbaki Gölpınarlı'nın kitaplarındaki sözlüklerde bulamadım. Profesör Süleyman Uludağ'ın Tasavvuf Terimleri Sözlüğü'nde de yok. Oysa Yunus'un şiirindeki anlamıyla 'dolap' imgesi bu küçük araştırmamın sonunda ortaya çıktığı gibi (bu metinde onları açıkladım) birer kalımsal imgedir (arketip). Bu arketipin yaşı dünyanın birçok yerinde, bahçeleri sulamada ve su değirmeninde kullanılan dolabın tarihi kadar eski olmalı. Sisyphos'taki arketipin nesnesi olan sürekli yukarı taşınan ve aşağı yuvarlanan taş arketipinin ise çark ve dolap teknolojisinin henüz bulunmadığı zamanlara ait olduğu kesin. (Arketipin kökeni konusunda ancak bu kadarlık bir tarihleme yapabiliyoruz.) Bugün suyun gücünü mekanik enerjiye çevirmek için artık çok daha üstün teknolojiler var. 'Dolap' düzeneği bitmiş. O nedenle de bilinç dünyamızda 'dolap' imgesiyle bağlantılar kesilmiş. Ama bilinç dışında korunuyor ve Emire Konuk eserini oluştururken, farkında olmadan o imge ortaya çıkıyor. Sanatçının şaşırtıcı biçimde zaman ötesine geçtiğine tanık oluyoruz. Oğuz Cebeci 'yaratıcı kişi'nin metafor, somutlaştırma gibi unsurlara ortalama insandan daha yakın olduğunu yazıyor. (8) Bu iki unsurla birlikte, yaratıcı kişinin 'kalımsal imgelere' daha yakın olduğunu belirtmek isterim. Eskiçağlarda sanat eserine kutsal bir nesne olarak bakılmasında, sanatçıdaki bu bilinçaltına erişmenin ve onu kullanabilmenin payı olmalı.(9)

Emire Konuk'un ayna-dolap heykeli işçilik açısından da kusursuz biçimde bitirilmiş. Bu heykele sanatçının iznini alarak, sesi/müziği ekliyorum. Şöyle ki; belli saatlerde dolabın içinden (belki de açılıp kapanan aynalı kapakların aralığından) doğadaki seslerle oluşan bir müziğin sesi gelir. Rüzgârın ıslığının, kuşların kanatlarının, ağaç yapraklarındaki hisirtinin, dalgaların şırıltılarının sesi... Bu müzik yormayan uğultulara karşılık kaybolabilir. Bir çarkın gıcirtısı ve mırıltılı insan sesleri belirir. Sonra bir çağrı, havuza atılan taşın yaptığı halkalar gibi yayılan, genişleyen bir çağrı cümlesi belli belirsiz duyulur. Ay ışığında ormanda toplanan çoban kadınların sevgili Krişna'ya yakarmalarını

çağırıştıran karşılıklı aşk şarkılarıyla sürer. Masalsı ve büyüleyici bir ortamın havasına katkıda bulunan aynalarda kadınlar saçlarını düzeltirler. Ben bunları düşledim, başkası daha başka yaratıcı şeyler hayal edebilir. (Çünkü bu 'ayna-dolap heykel' insanı yaratıcılığa yönlendirmektedir.) Doğaçlama müzik yapanlar onun yanında mini konserler verebilir.

DİPNOTLAR:

1) Annemarie Schimmel on beş sayısını, sayı simgeçiliğinde ay ile ilişkilendirir. Babil'de İhtar tapımında 15 sayısı kutsalı ve Babil'den Roma'ya ulaştı. (Annemarie Schimmel, Sayıların Gizemi, Çev: Mustafa Kıpüşoğlu, Kabalıcı, İstanbul, 2000, s. 234.) Muazzez İ. Çiğ Sumerli Ludingirra'da "Ay'ın' gökte ilk görüldüğü günden başlayarak, her ayın yedinci, on beşinci, otuzuncu günleri bayramdır." diye yazar. (Muazzez İ. Çiğ, Sumerli Ludingirra, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 107.) Tasavvutta "Ricâl-i henân (hannân) denilen ve sayıları on beş olan ermişler, gayb erenlerden olup Müslüman gâvur, mümin ya da kâfir ayırımı yapmadan herkese şefkat ve merhametle muamele ederler." (Prof. Süleyman Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Kabalıcı, 2001, s. 283.)

2) Burada 'dolap' imgesine, aynadan kapakların altındaki 'kutu' imgesi de katılmaktadır. Kutu burada hem iyi hem kötü olabilir. Pandora'nın kutusu' gibi, Pandora'nın göz kamaştırıcı ve tanrıların armağanı olan dış güzelliğine karşın içinde kötülükleri (ama aynı zamanda umutları) gizleyebilen bir imge olabilir. Kutuları örten aynadan kapaklar aldatici ve parlak güzelliği simgeler adeta.

3) Altaylılarda ay ve güneş göksel ayna olarak saygı görür: Hilal içbükey, güneş dışbükey aynadır. İkisi de aynı evreni, birbirinin tam karşıtı olan iki durumda gösterirler. Onların aynasında Şamanların geleceği gördüklerine inanılır.

4) Çarkı döndürmede insanın ya da atın gücünden yararlanılır. Dolabı döndüren ata 'dolap beygiri' denilir ve aynı kısır döngü içinde kalan, hep aynı işi yapan insanlar için 'dolap beygiri' benzetmesi yapılır.

5) Sisyphos efsanesine göre açgözlülüğünden ötürü herkese kötülük yapmaktan çekinmeyen Sisyphos yeraltı ülkesinde cezaya çarptırılır. Kocaman bir kayayı evire çevire bir tepeye çıkarmak zorundadır. Ama her seferinde tam hedefe yaklaşırken kaya elinden kurtulup tekrar aşağı yuvarlanır. Kaya ya sökmeye kabadayılık. Sisyphos kayayı aşağıdan yukarıya taşımaya sonsuzca sürdürmek zorunda kalır. (Behçet Necatigil, Küçük Mitologya Sözlüğü, Varlık Yayınları, İstanbul, 1957.)

6) Sabahattin Eyuboğlu, Yunus Emre, Cem Yayınevi, İstanbul, 1981, s. 192.

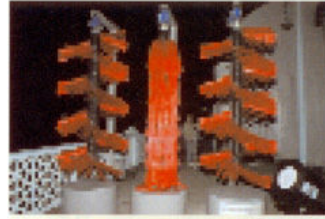
7) Yunus'ta bu aldatici görünüm suyun yalıp yalap akmasıyla verilir. Aynı sözcük kökünden gelen yalp yalp ya da yalbir yalbir deyişleri yansıyan işiğin oynak / kaygan şavkımısını ifade eder, aynalardaki gibi.

8) Oğuz Cebeci, Psikanalitik Edebiyat Kuramı, İthaki, İstanbul, 2004, s. 176.

EMİRE KONUK

Son söz sanatçının! Sanat eserini çözümleyen kişi ile eserin yaratıcısı birbirinden farklı şeyler söyleyebilir. Bakalım Emire Konuk sanatını nasıl açıklıyor?

Yıldız Cıbroğlu'nun yorumu beni çok etkiledi. Burada yazdıklarının yalnız Ayna Dolap (Dallar Eğilir Doğruluk Hiçbir Şey Olmamış gibidir) isimli işim için değil, diğer çalışmalarım için de

açıklayıcı olması çok anlamlı. Bir önceki " Bu Yalan Kimin" sergimdeki, kırmızı peruk saçlardan yaptığım, biri aşağı iner, diğeri yukarı çıkar "gibi görünen" ama aslında, ne spiral olan, ne aşağı inen, ne de yukarı çıkan üç sütundan oluşan işimi de çok iyi anlatıyor. Belki şöyle demek daha doğru; bu yazıda benim son dönem çalışmalarımın dayandığı temel yaşantıyı Yıldız Hanım çok güzel yakalamış. Bu çalışması için kendisine çok teşekkür ederim, benim için de yaptığım işi anlamam, çalışmamla bağımı pekiştirmem açısından çok aydınlatıcı oldu.

9) Yazımı, içine istenmeyen deneylerimizin atıldığı bir dolap/çekmece imgesiyle ilişkili bir rüyamı anlatarak bitirmek isterim: Bir kitaplık önünde yaşlı bir kadınla birlikte ayakta konuşuyorum. (Bu kişi benim tanıdığım, seksenli yaşlarında, anlayışlı bir kadın. Onun -kendini annem baskıcı karakterde olduğu için- annem olmasını düşündüğüm zamanlar olmuştu.) Biz onunla keyifle sohbet ederken, birden kitap dolabının alt bölümünden, güm güm diye, içerden şiddetle kapaklara vurma sesleri geliyor. İrkiliyorum. Ve birden açılıyor çift kapak. Bir kol boyu yükseklikteki alt bölümün içinde annem görülüyor: Alı al moru mor, öfkeli, yanakları şişmiş, bağıran şişman bir cüce görünümünde. Ne dediğini anlamıyorum ve uyanıyorum.

Rüyalarla ilgilenen bir psikolog bu konuda ne der acaba? Benim yorumum ise şu: günlük yaşamda baskıcı söylemi ve davranışları ile baş edemediğim ve kitaba para vermeme karşı çıkan- annemi 'kitap dolabına kapatarak' ve onu cüce biçimine getirerek rahatlıyorum. 'Dolap' burada da annemi değişime uğrattıyor.

Son bir not daha: Karagöz oyununda Beberuhi'nin okuduğu müzikli girişin ilk iki dizisinde dolap insanı anında çok uzak bir yere götürebilir. Bu da gölge oyununun kurgusuna ve fantezilerine uygun düşer. O iki dize şöyle: "Bindim dolaba/İndim Haleb'e/Paraları verdim/Rakı şaraba/Dime to, dime to/Beberuhi." (Nureddin Sevin, Türk Gölge Oyunu, MEB Devlet Kitapları, İstanbul, 1968, s. 68.)